

УДК 658.382

АНАЛІЗ СТАНУ ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

О. М. Зварич

студентка 5 курсу, група ОА-51, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.т.н., доцент Г. І. Туровська

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

В статті проаналізовано стан виробничого травматизму та професійних захворювань на підприємствах України в динаміці за областями, основними травмо небезпечними галузями економіки та видами робіт. Запропоновано дієві заходи щодо вдосконалення системи охорони праці на підприємствах.

Ключові слова: нещасні випадки, виробничий травматизм, професійні захворювання, превентивна модель OSH, охорона праці.

В статье проанализировано состояние производственного травматизма и профессиональных заболеваний на предприятиях Украины в динамике по областям, основным травмоопасным отраслям экономики и видам работ. Предложены действенные меры по совершенствованию системы охраны труда на предприятиях.

Ключевые слова: несчастные случаи, производственный травматизм, профессиональные заболевания, превентивная модель OSH, охрана труда.

The article analyzes the state of occupational injuries and diseases at the enterprises of Ukraine in the dynamics by region, major traumatic industries and types of work. Effective measures are proposed to improve occupational safety and health systems in the enterprises.

Keywords: accidents, industrial injuries, occupational diseases, preventive model OSH, labor protection.

У зв'язку з еволюцією, науково-технічним прогресом, удосконаленням виробничих потужностей, заміною ручної праці машинною число нещасних випадків на виробництві повинно зменшуватися до мінімуму. Але аналіз статистичних даних дає протилежні результати – з кожним днем кількість нещасних випадків на підприємствах України зростає. В сучасних умовах господарювання це пов'язано, зокрема, із воєнно-політичною ситуацією в країні, економічною кризою та недосконалою податковою системою, через що виникає нестача коштів у підприємств, і відповідно, недостатня увага з боку керівництва на систему охорони праці. Тому актуальною є проблема покращання умов праці та зменшення нещасних випадків на виробництві.

Дослідженням проблем виробничого травматизму та професійних захворювань на підприємствах України займалися такі вчені та науковці як: І. Новак, О. Моїсеєнко, В. Литвинов, О. Цибульська, С. Павлющенко, А. Саричева, С. Колесник, В. Сухомлин, А. Добрун, А. Нагорна, М. Соколова та інші.

Проте проблема реального впровадження дієвих заходів щодо професійної безпеки та здоров'я працівників є недостатньо розкритою.

Метою дослідження є аналіз стану виробничого травматизму та професійних захворювань на підприємствах України, а також знаходження шляхів їх зменшення.

Для досягнення мети необхідно було виконати такі завдання: проаналізувати статистичні дані виробничого травматизму та професійних захворювань на підприємствах України; дослідити основні причини виникнення нещасних випадків; запропонувати дієві заходи удосконалення системи охорони праці.

На сьогоднішній день українське суспільство «гучно» прямує до євроінтеграції у всіх сферах, зокрема і в охороні праці, але статистика виробничого травматизму та професійних захворювань свідчить про зворотній напрям. Так, аналіз статистичних даних показав, що за 9 місяців 2016 року зареєстровано 3378 (з них 255 – смертельно) потерпілих від нещасних випадків на підприємствах України. У порівнянні з відповідним періодом 2015 року цей показник зріс на 1,5%. Для наочності відобразимо динаміку виробничого травматизму за областями України на рис. 1.

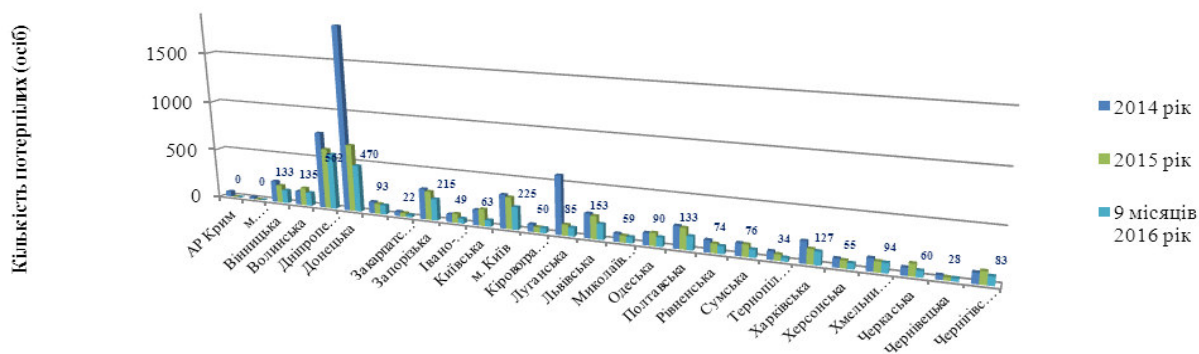

Рис. 1. Стан виробничого травматизму за областями за 2014-2015 та 9 місяців 2016 року

Найбільша кількість нещасних випадків виробничого характеру спостерігається в Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Луганській, Львівській областях та в м. Києві [1]. Найбільш травмонебезпечні галузі економіки за 2014-2015 роки наведено на рис. 2.

Рис. 2. Порівняльний розподіл страхових нещасних випадків за найбільш травмонебезпечними галузями економіки підприємств за 2014-2015 роки

Інша картина спостерігається за останні 9 місяців 2016 року. Основними травмонебезпечними галузями економіки та видами робіт за 9 місяців 2016 року є: добувна промисловість і розроблення кар'єрів – кількість травмованих складає 22,1% від загальної кількості травмованих по Україні; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 8,5%; сільське господарство – 7,7%.

Ще однією проблемною сферою на підприємствах України є професійні захворювання. Найбільша кількість захворювань зареєстрована у Дніпропетровській, Львівській та Донецькій областях [2].

Кількість професійних захворювань за регіонами за 2014-2015 роки (у відсотках до загальної кількості професійних захворювань по Україні) зображена на рис. 3. Слід

зазначити, що протягом 9 місяців 2016 року кількість цих захворювань зменшилася на 18,9%, або на 248 випадків (1313–1065).

Рис. 3. Кількість професійних захворювань по регіонах України за 2014-2015 роки

Аналіз професійної захворюваності за галузями економіки свідчить, що найвищий її рівень спостерігається у добувній, вугільній та металургійній промисловості.

Дослідження результатів розслідувань нещасних випадків виробничого характеру та професійних захворювань показало, що основними причинами цих випадків є організаційні (64%), технічні (17%) та психофізіологічні (14%). Однак головною причиною є зосередження уваги роботодавців на збільшенні доходів за рахунок зменшення витрат на охорону праці. У свою чергу економія на безпечних умовах праці рано чи пізно проявиться у збільшенні витрат, пов'язаних з нещасними випадками.

Дієвим заходом щодо реального вдосконалення усієї системи охорони праці на вітчизняних підприємствах є впровадження європейської превентивної моделі забезпечення професійної безпеки та здоров'я (occupational safety and health (OSH)). Суть цієї моделі полягає у переорієнтації концептуальних підходів у сфері охорони праці від реагування на нещасні випадки та матеріальної компенсації їх наслідків до профілактичних заходів безпечних умов праці на виробництві.

З економічної точки зору витрати на охорону праці є інвестиціями, що здійснюються з метою отримання вигоди в майбутньому, економічний ефект яких значно перевищує розрахункову величину з огляду на [3]: довгострокову вигоду від поліпшення здоров'я та добробуту працівників; здатність компаній використовувати інновації для підвищення якості продукції, зменшення витрат і поліпшення умов праці.

Запроваджуючи OSH-систему, роботодавці зменшують негативні наслідки небезпечної праці для суспільства та, водночас, отримують вигоди для бізнесу, оскільки існує безпосередній зв'язок між соціальною поведінкою компанії та її репутацією, продажами, відомістю бренду і загальною вартістю.

Отже, стан охорони праці на більшості підприємств України є вкрай незадовільним, про що свідчать постійно зростаючі показники нещасних випадків виробничого характеру та професійних захворювань. Тому потрібно розробляти та впроваджувати в дію заходи щодо удосконалення умов праці, орієнтуючись при цьому на європейські стандарти та досвід. Основним пріоритетом кожного роботодавця повинно бути збереження життя та здоров'я працівників, що забезпечить довгострокову економічну вигоду, прибутковість та хорошу репутацію підприємства. Але зміна системи управління охороною праці на всіх рівнях потребує значних фінансових ресурсів та часу, тому подальші дослідження повинні бути спрямовані на пошук альтернативних рішень нагальних проблем безпеки здоров'я та життя працівників з мінімальними витратами часу та коштів.

1. Сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.social.org.ua/profilactika>. 2. Сайт Державної служби України з питань праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dsp.gov.ua/category/diyalnist>. 3. Новак І. Від компенсації до профілактики: європейський шлях для України. / І. Новак // Науково-виробничий журнал «Охорона праці». – № 1. – 2016. – С. 6–7.